

The background of the cover is a photograph of several pumpkins. In the foreground, a large, bright orange pumpkin with several small, green and yellow bumpy protrusions is the central focus. Behind it, a smaller, smooth orange pumpkin is visible on the left, and a large, dark green and yellow striped pumpkin is on the right. The lighting is soft, highlighting the textures of the pumpkins.

organic news

Serbia
organica

NACIONALNA ASOCIJACIJA
ZA ORGANSKU PROIZVODNJU

BROJ 35. DECEMBAR 2014.

35

NACIONALNA
ASOCIJACIJA
ZA ORGANSKU
PROIZVODNJU

IMPRESSUM

Za izdavača
Nada Mišković,
Nacionalna asocijacija za
razvoj organske proizvodnje
"Serbia organica"
<http://www.serbiaorganica.org>
Molerova 29/a, Beograd
tel: 065 855 68 68
office@serbiaorganica.org
ISSN 2217-9844 (Online)

Menadžer projekta:
Ivana Simić

Glavni i odgovorni urednik:
Jelena Sajić

Saradnici:
Olga Kešelj
Dr Vladan Ugrenović
Dr Vladimir Filipović

Dizajn & prepress:
Ivan Tarle
www.IvanTarle.com

Izvršna produkcija:
agroCommunications doo

Sadržaj

Vesti i događaji

- Stvoriti ambijent za razvoj organske proizvodnje
- Povećati površine pod organskom proizvodnjom
- Organsku hranu proizvodiće 3.000 ljudi
- Promovisani organski proizvođači i proizvodi
- 10. BIOFEST: Izazovi u razvoju organske poljoprivrede Srbije
- Jubilej: Četvrt veka kompanije Suncokret

Tema

- Kupusnjače u pokrovnim usevima

Svet

- Održan Svetski kongres IFOAM-a
- COPA-COGECA: Predlog o organskoj proizvodnji pretnja za vitalnost sektora

Sadržaj

4 public debate in Dimitrovgrad, Selenca, Belgrade and Novi Sad.

On the public debates were analyzed goals, measures, expected outcomes, indicators and main bearers of the activities foreseen by the National plan. National action plan for development of organic production should serve as much as possible in providing a suitable ambience in Serbia for development of this type of production and environmental protection. These activities are supported by SENSE program within the project "Organic production in function of the sustainable development of Serbia" implemented by the Regional center for environment (REC), and financed by the Swedish agency for international development and cooperation (SIDA).

By the end of this year Subotica should adopt Action plan for development of organic agriculture for the period until 2020, and farmers willing to convert to organic production according to this plan could be subsidized. In Subotica on 4 December was held the second public debate dedicated to this action plan elaborated jointly by the pioneer in organic production in Serbia - Terra's association and the National association "Serbia Organica" with the support of foreign donors and local community. As stated by Terra's manager Ms Snjezana Mitrovic, this document has multipurpose among which prevails demand for organic products originating from this area, due to that this year some of local producers sold their goods in advance. She added that one of the tangible goals of the Action plan is increase of surface under organic production which is now around 150 ha, and is expected to grow by ¼ in the first year of adoption.

"City of Belgrade has around 3600 ha of land that can be utilized for organic production. 800 ha can be used immediately since it was not used for more than 3 years", Dragan Petronijević, the member of the Council of the City of Belgrade, and added that on 2500 ha of land the production will start instantly.

Jovanjica company has started a project of establishing organic production on 7000-10000 ha in Serbia. "There is a full plan. We have a possibility to supply 2000 shops in Germany, Austria and Switzerland with organic products and we have already signed Agreement of intentions", said one of the owners of the company Predrag Koluvića. Koluvića added that the part of the land would be provided through the cooperation with the City of Belgrade and Serbian Orthodox Church. "The plan is to have 3000 farmers producing organic food by the end of 2015. I have provided buyers, finances from the buyers and their guarantees", Koluvića stated. "We will produce literally everything - fruits, vegetables, other crops. My wish is that Serbia gets known as the organic country. The value of the export would be couple of tens of millions of Euros", he said.

Stvoriti ambijent za razvoj organske proizvodnje

Na strategiji Republike Srbije za sektor organske proizvodnje radi se od 2009. godine, kada je izrađen prvi akcioni plan, uz podršku nemačke organizacije GIZ. Nažalost, od toga dana do sada nije usvojen ni taj prvi dokument kao ni kasniji njegovi revidirani nacrti.

Za sada postoji nacrt i strategija za razvoj organske proizvodnje na kojoj su prethodnih godina radili stručnjaci iz svih oblasti organske proizvodnje u Srbiji na čelu sa resornim Ministarstvom. Usvajanjem važnog dokumenta za sektor organske proizvodnje u Srbiji - Nacionalnog akcionog plana, sektor bi dobio strateški dokument koji bi vodio organsku proizvodnju u sledeće četiri godine ka boljem i organizovanijem pristupu u unapređivanju organske proizvodnje.

Uzevši u obzir prirodne resurse sa kojima Srbija raspolaže, a koji su veliki potencijal za intezivniji razvoj ove grane poljoprivrede čiji su proizvodi iz godine u godinu sve traženiji na svetskim tržištima, organska proizvodnja predstavlja način održivog poslovanja zbog proizvodnje i plasiranja proizvoda sa dodatom vrednošću.

Sa ciljem revizije postojećeg nacrt Nacionalnog akcionog plana za razvoj organske proizvodnje u Srbiji i lobiranja da se ovaj važan dokument završi i usvoji od strane Vlade Republike Srbije, Nacionalno udruženje za razvoj organske proizvodnje "Serbia organica" je u saradnji sa partnerskim udruženjima TERRA'S-om iz Subotice, BioBalkan-om iz Dimitrovgrada i Evropskim omladinskim centrom Vojvodine iz Novog Sada, u periodu od septembra do decembra organizovalo četiri javne rasprave u Dimitrovgradu, Selenči, Beogradu i Novom Sadu. Ove aktivnosti podržane su od strane programa SENSE, a u okviru projekta "Organska proizvodnja u funkciji održivog razvoja Srbije" koji sprovodi Regionalni centar za životnu sredinu (REC), a finansira ga Švedska agencija za međunarodni razvoj i saradnju (SIDA).

U Beogradu je javna rasprava organizovana u saradnji sa Privrednom komorom Srbije u okviru Grupacije za organsku proizvodnju, a na skupu su tom prilikom učestvovali učesnici sektora - organski proizvođači, predstavnici udruženja organskih proizvođača, savetnik za unapređenje organske proizvodnje Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine, predsednik i članovi Stručnog saveta za organsku proizvodnju, predstavnici privrede, privatnog sektora, naučnoistraživačkih institucija, stu-

denti i ostali.

Tema javne rasprave bili su ciljevi, mere, očekivani rezultati, indikatori i nosioci aktivnosti kao glavne smernice ovog strateškog dokumenta za sektor organske proizvodnje. Nacionalni akcioni plan za razvoj organske proizvodnje u funkciji je stvaranja što povoljnijeg ambijenta u Srbiji za razvoj ove proizvodnje i zaštite životne sredine kojoj organska proizvodnja nepobitno doprinosi. Predlozi i zaključci u smislu izmena i dopuna postojećih ciljeva, mera, indikatora i nosioca aktivnosti doneseni na ovom skupu upućeni su nadležnom Ministarstvu poljoprivrede i zaštite životne sredine kako bi se uvrstili pri izradi finalne verzije ovog dokumenta za čije usvajanje će partnerske organizacije i dalje lobirati. Organsku proizvodnju kao činioca u očuvanju životne sredine i proizvodnju koja obezbeđuje ekonomski održiv način poslovanja treba razvijati i pospešivati. Intenzivna poljoprivreda je jedan od velikih zagađivača životne sredine, ne samo zbog korišćenja sintetičkih sredstava tokom izvođenja agrotehničkih operacija već i zbog uništavanja ekosistema, uništavanja živog sveta u zemljištu, vodi i vazduhu, nekontrolisane proizvodnje i mera koje su usmerene samo na povećanje prinosa, a pri tome je očuvanje prirode u drugom planu.

Pored principa ekologije, organska poljoprivreda poštuje principe zdravlja, jednakosti i brige. Činjenica je da se na početku 21. veka suočavamo sa posledicama nekontrolisanog iscrpljivanja prirodnih resursa i uništavanja životne sredine. Zato je važno usvojiti Nacionalni akcioni plan za organsku proizvodnju koji će odrediti smer i pravac kretanja naše države u ovog grani proizvodnje u naredne četiri godine.

Takođe, važno je raditi i na razvijanju i usvajanju lokalnih planova za razvoj organske proizvodnje, a Grad Subotica koji je usvojio akcioni plan za razvoj organske proizvodnje kao prvi Grad sa ovakvom strategijom treba da posluži i ostalim lokalnim samoupravama koje žele da doprinesu razvoju održive proizvodnje.

Ivana Simić

Promovisani organski proizvođači i proizvodi

Kako je poslednjih godina sve veći broj zainteresovanih potrošača iz urbanih sredina, u čemu prednjače stanovnici Beograda, za tradicionalno proizvedene i proizvode koji imaju dodatnu vrednost, beogradsko Udruženje građana "Agromreža" i Nacionalno udruženje za razvoj organske proizvodnje "Serbia organica" organizovali su dvodnevnu izložbu tradicionalnih i organski sertifikovanih poljoprivrednih proizvoda i prerađevina kao i rukotvorina. Cilj izložbe, koja je organizovana uz podršku Ministarstva poljoprivrede u "Domaćem dućanu" na pijaci Zeleni ve-

nac u Beogradu, bio je da se postojećim i potencijalnim korisnicima i svim ostalim zainteresovanima predstave i promovišu proizvodi i proizvođači koji se bave ovim načinima proizvodnje i prerade. Izložba je pored promotivnog imala i edukativni karakter. Predstavnici oba udruženja uputili su zainteresovane u sva aktuelna pitanja. Potencijalnim proizvođačima predočena je prednost diverzifikacije usluga kroz razvoj agro eko turizma i poboljšanja ponude proizvoda na gazdinstvima, naročito u ruralnim predelima, a predstavljene su i mogućnosti unapređenja prodaje

proizvoda kroz razvoj mreže stalnih kupaca u urbanim sredinama. Mnogi posetioci bili su zainteresovani da se detaljno informišu o koracima za uključivanje u organsku sertifikovanu proizvodnju, cenama koje mogu postići pri plasiranju ovih proizvoda i mogućim načinima za njihov plasman. Posetiocima su predstavljeni i proizvodi, tradicionalni i organski, koji se mogu poručiti direktno od proizvođača uz posredovanje i pomoć udruženja. S obzirom na uspešnost ove manifestacije nadamo se da će ih u budućem periodu biti više.

Jubilej: Četvrt veka kompanije Suncokret

Kompanija za proizvodnju, preradu i promet zdrave hrane "Suncokret" nastalo je davne 1989. godine u vojvođanskom selu Hajdukovo, nadomak Subotice, kao rezultat dugogodišnje posvećenosti zdravijem načinu ishrane. Ove godine kompanija obeležava dve i po decenije uspešnog rada. Nekada pionir u oblasti hladno ceđenih ulja na prostoru bivše Jugoslavije, a danas utemeljivač organske proizvodnje i prerade u Srbiji "Suncokret" je jedan od osnivača i aktivan član Nacionalnog udruženja za razvoj organske proizvodnje "Serbia organica".

Kao višegodišnji vegetarijanac, a od sredine osamdesetih i poklonik makrobiotičke ishrane, vlasnik kompanije Ivan Perčić upustio se pre tri decenije u organsku poljoprivredu.

Shvativši da na domaćem tržištu ne postoje hladno ceđena ulja, 1989. godine kupuje stogodišnju presu i počinje sa proizvodnjom tradicionalnog bundevinog, suncokretovog i tamnog susamovog ulja. Tokom godina, "Suncokret" proširuje asortiman ulja na preko dvadeset vrsta jestivih, lekovitih i kozmetičkih ulja. Potom počinje sa preradom uljarica u vidu putera i štanglica da bi danas imao šest porodica

sa preko pedeset proizvoda koji su našli mesto na tržištima Velike Britanije, Holandije, Francuske, Nemačke, Mađarske, Hrvatske, Slovačke, Italije, Crne Gore

i Bosne i Hercegovine. U 2014. godinu "Suncokret" ulazi sa novim brend imenom – "Granum".

Kineski partneri zainteresovani za srpsku organsku hranu

Srpski organski proizvodi biće predstavljeni na sajmu organske hrane u Šangaju zahvaljujući podršci Privredne komore Kine.

Delegacija iz Narodne Republike Kine razgovarala je 16. decembra u Privrednoj komori Srbije sa srpskim privrednicima, predstavnicima kompanija i udruženja iz oblasti poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Predstavnici PKS upoznali su kineske privrednike sa potencijalima organske proizvodnje u Srbiji, a predstavnici Privredne komore Kine pozvali su srpske proizvođače da učestvuju na IV Međunarodnom sajmu organske hrane Shanghai Foodexpo koji se održava od 10. do 12. septembra 2015. godine u Šangaju. Komora Kine spremna je da pruži svu neophodnu pomoć kako bi se srpski organski proizvodi prezentovali na najbolji način.

Veliki je značaj koji poslovna saradnja sa Kinom ima za našu zemlju istakao je potpredsednik PKS Mihailo Vesović, otvarajući skup. Na tom velikom tržištu, organska poljoprivreda može biti jedan od faktora prepoznatljivosti naše zemlje, a prema rečima Nenada Budimovića, sekretara Udruženja za poljoprivredu PKS, može biti i faktor razvoja jer organski proizvodi imaju dodatnu vrednost.

”Visoki prirodni potencijal i povoljni klimatski uslovi Srbiju ubrajaju u zemlje u kojima se organska proizvodnja može uspešno razvijati“, rekla je Slavica Steva-

netić, savetnik u Udruženju za poljoprivredu. Ona je podsetila da organska proizvodnja, koja se trenutno u našoj zemlji

ostvaruje na 8.000 hektara, omogućava ostvarivanje značajnog profita na malim poljoprivrednim gazdinstvima, karakterističnim za Srbiju.

Predstavnik nacionalnog udruženja Serbia organika, Ivana Simić je istakla da i pored malih površina na kojima se trenutno odvijaju organska proizvodnja u Srbiji, ona itekako ima veliki potencijal, zbog strukture gazdinstava i dominantno ekstezivne proizvodnje na njima, ali je potrebna podrška za investiranje projekata kako primarne

proizvodnje tako i u preradne kapacitete. Takođe je važno raditi i na udruživanju proizvođača, dodala je Simićeva.

Serbia organika organizovala promotivnu kampanju organskih proizvoda

Nacionalno udruženje za razvoj organske proizvodnje “Serbia organica” je pod sloganom “Kupi organsko-budi prijatelj sebi i svojoj okolini” održala promotivnu

kampanju organskih proizvoda u objektima Univerexporta u Beogradu uz podršku Organizacije Ujedinjenih nacija za hranu i poljoprivredu (FAO).

Tokom četiri vikenda organizovano je osam promocija sa ciljem podizanja svesti potrošača o organskim proizvodima i ovoj proizvodnji koja nepobitno ima pozitivan uticaj na očuvanje i unapređenje prirodnih resursa.

Promocija je pokazala veliku zainteresovanost potrošača za karakteristike organskih proizvoda, mogućnosti njihove nabavke, kao i aktuelnu ponudu domaćih svežih i gotovih proizvoda. Na info pultovima potrošačima su pružane informacije o načinu uzgoja, kontroli, sertifikaciji i drugim aktuelnim pitanjima, a na raspolaganju su im bili i edukativni flajeri i brošure.

Tokom promocija potrošačima je omogućeno da kupe sveže i gotove proizvode iz bogatog asortimana Univerexporta - veliki broj vrsta povrća, voća, zimnice, sokova, džemova, brašna, žitarica, ulja, lekovitog i

začinskog bilja, makrobiotičkih proizvoda i drugih organskih proizvoda, od kojih su neki tokom ovih dana bili dostupni po sniženim cenama.

Održan jubilarni BIOFEST

Izazovi u razvoju organske poljoprivrede Srbije

Pod nazivom "Izazovi poglavlja 11. u razvoju organske poljoprivrede Srbije u procesu pridruživanja Evropskoj uniji" u amfiteatru Otvorenog univerziteta 29. i 30. septembra održan je 10. Međunarodni festival organskih proizvoda – BIOFEST 2014.

Manifestaciju je organizovalo Udruženje TERRA'S u saradnji sa Otvorenim univerzitetom Subotica, a pod pokroviteljstvom Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine, Pokrajinskog sekretarijata za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo i Grada Subotice i uz podršku Kolping društva Srbije, Nemačke organizacije za tehničku saradnju - GIZ i Kontrolnog i sertifikacionog tela - Organic Control System iz Subotice.

U ime domaćina, na jubilarnom BIOFEST-u, učesnicima se prvo obratio prof. dr Tomislav Sudarević, predsednik Udruženja TERRA'S koji je dao retrospektivu na proteklih deset manifestacija i podsetio na pionirske korake Udruženja TERRA'S u Srbiji i regionu. Prva eksperimentalna bio-stanica, prva organska farma sa međunarodnim sertifikatom, prvi organski proizvodi, prvi organski obroci u vrtićima, sve su to pilot projekti koji su pokrenuti od strane stručnih i ambicioznih ljudi koji su osnovali i održali Udruženje TERRA'S. Takođe, on je istakao mogućnosti koje još nisu u dovoljnoj meri iskorišćene i prilike koje nikako ne bi trebalo propustiti kao što su konzumiranje organske hrane u javnim ustanovama, podsticanje udruživanja poljoprivrednika u kooperative, te konstantan rad na edukaciji proizvođača i svih aktera u ovoj oblasti.

Na svečanom otvaranju tradicionalno su dodeljena priznanja. "Bioproizvođač godine" je Predrag Koluvija iz Stare Pazove, mladi proizvođač povrća u plastenicima na površini od 9.000 m², a nagradu za najbolji "Bioproizvod" poneo je organski dimljeni tofu sir preduzeća "Beyond doo" iz Niša koje pored prodaje hrane, 2001. godine otpočinje i proizvodnju biološki vrednije hrane, te uspeva da razvije obogaćenu liniju proizvoda od soje namenjenih našem tržištu.

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA "IZAZOVI POGLAVLJA 11. U RAZVOJU ORGAN-SKE POLJOPRIVREDE SRBIJE U PROCESU PRIDRUŽIVANJA EVROPSKOJ UNIJI"

Nakon obilaska izložbe fotografija koje su svojevrsna retrospektiva deset BIOFEST manifestacija i degustacije organskih proizvoda sa trpeze "A'la TERRA'S",

Međunarodno savetovanje se nastavilo sa predstavnicima Ministarstva poljoprivrede i civilnog sektora iz Srbije, Makedonije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, Mađarske i Nemačke. Jelena Milić iz Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine prikazala je trenutno stanje organske proizvodnje u našoj zemlji. Primetan je rast organskih površina za 1.888 ha što je u 2013. godini

ukupno iznosilo 8.228 ha, a u ukupnom iznosu obradivih površina to čini nezavidnih 0,23%. Međutim, primećen je pad organskih površina u regionu što je pre-

zentovano od strane Olivera Bičikliski iz Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Makedonije koja je akcentovala nedovoljno razvijeno tržište i pad hektara sa 6.500 iz 2011. na 4.500 u 2013. godini.

I druge zemlje u regionu još uvek vode borbu sa povećanjem površina kao što je Republika Srpska sa samo 25 organskih poljoprivrednih proizvođača prema rečima Dragane Zec, ispred Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, dok Federacija Bosna i Hercegovina još uvek nije usvojila Nacionalni Zakon o organskoj proizvodnji kao ni prateće pravilnike. Međutim, prema rečima Sejada Hercega ispred Saveza Udruženja organskih proizvođača FBiH operatera ima 48 u organskoj proizvodnji što pokazuje trud da se ide ka tržišnim trendovima bez obzira na prepreke.

Stoga, može se zaključiti da je organska poljoprivreda, čak i kada se uzme u obzir smanjenje površina, još uvek jedina privredna grana koja beleži rast u ovim kriznim vremenima, te ostavlja mogućnosti širenja i zapošljavanja i dodatne zarade.

Susedi, koji su onedavno u Evropskoj uniji, pojačali su saradnju sa evropskim tržištem. Tako prema savetodavcu-agronomu Ivanu Miličeviću i podacima Ministarstva poljoprivrede Republike Hrvatske u 2013. godini pod organskom proizvodnjom je više od 40.000 ha, što je više od 3% u odnosu na ukupno obradivo zemljište. Kako preporuka EU jeste da taj

procenat iznosi od 3 – 4%, država podstiče razvoj ove oblasti sa subvencijama od 600 do 1200 evra po hektaru u zavisnosti od kulture.

JAVNA RASPRAVA O NAP-U ZA RAZVOJ ORGANSKE PROIZVODNJE

U okviru BIOFEST-a drugog dana je održana javna rasprava o Nacrtu akcionog plana razvoja organske proizvodnje na teritoriji Grada Subotice od 2015. do 2020. godine. Cilj javne rasprave je bio da učesnici u ovom sektoru i zainteresovana

poljoprivrede i zaštite životne sredine, ali i partnerskih organizacija na projektu: Serbia Organika iz Beograda, BioBalkan iz Dimitrovgrada i Evropski omladinski centar Vojvodine iz Novog Sada.

TRIBINA "ORGANSKA POLJOPRIVREDA – ETIKA, EKOLOGIJA I ZDRAVSTVO"

Drugi dan manifestacije je bio posvećen tribini "Organska poljoprivreda – etika, ekologija i zdravstvo" u cilju da se istakne širi socijalni aspekt ove oblasti uz stručnjake prof. dr Snežane Oljače sa Poljo-

se osvetli i sa aspekata socijologije, etike, zdravlja i naravno ekologije, jer zasigurno daje svoj značajan doprinos u svim poljima.

IZLOŽBA ORGANSKIH PROIZVODA I FOTOGRAFIJA

Na izložbenoj manifestaciji učešće je uzelo 13 izlagača organskih proizvoda iz Hrvatske, Makedonije, Srbije i Bosne i Hercegovine. Najviše je bilo svežeg organskog povrća, zatim jabuka, prerađevina od suncokreta, ali i kozmetičkih preparata i organskog đubriva. Posetioci su mogli da pogledaju i izložbu fotografija kojima su ovekovečeni događaji sa proteklih deset BIOFEST-ova, ali i plakate koji su svake godine davali drugačiji pečat.

ORGANSKA UŽINA HEMIJSKO-TEHNOLOŠKE ŠKOLE

Ovogodišnja država partner je bila Makedonija koja se na BIOFEST-u predstavila sa subotičkom Hemijsko-tehnološkom školom. Zajedno sa svojim profesorima, učenici su pripremili „organik užinu“, pečivo u kombinaciji sa makedonskim ajvarom, čime su poslužili posetioce.

"DAN ORGANSKIH FARMI"

Organizovana je i poseta biofarmama Čikoš iz Tototvog sela i Farago iz Oroma. Posetioci su u razgovoru sa proizvođačima bili informisani o konkretnim metodama proizvodnje, saradnji sa drugim organskim poljoprivrednicima, mehanizacijom i tretiranju organskih proizvoda, njihovom razvoju na putu proizvodnje organskih proizvoda.

javnost daju preporuke kako bi što kvalitetniji dokument bio smernica za dalji rad donosiocima odluka u razvoju organske proizvodnje. Gradska uprava je podržala Udruženje TERRA'S i aktivno učestvuje u sprovođenju projekta "Organska proizvodnja u funkciji održivog razvoja Srbije", koji se realizuje uz podršku programa SENSE koji sprovodi Regionalni centar za životnu sredinu (REC). Program finansira Švedska agencija za međunarodni razvoj i saradnju (SIDA).

Snežana Mitrović, iz Udruženja TERRA'S kao član Radne grupe, naglasila je da je ovaj dokument smernica donosiocima odluka koje mere treba da preduzimaju u cilju razvoja organske proizvodnje u narednih pet godina. Posebno će se obratiti pažnja na zaštićena područja, tako da će se predložiti finansijska podrška iz gradskog budžeta preko posebno formiranog Fonda za razvoj organske proizvodnje.

Pored predstavnika lokalne samouprave, skupu su prisustvovali i iz Ministarstva

privrednog fakulteta iz Beograda i prof. dr Željka Kaluđerovića sa Filozofskog fakulteta iz Novog Sada. Učesnici tribine pozdravili su ovakvu inicijativu, te sugerisali da organska poljoprivreda treba da

Kupusnjače u pokrovnim usevima

Pokrovni usevi koji se primenjuju kao bioagrotehnička mera u sistemima ekološke poljoprivrede mogu se definisati kao usevi koji se obično ne gaje u komercijalne svrhe, a pri tom imaju višestruku ulogu u plodoredima.

U pokrovnim usevima mahunarke su korišćene kao biološki fiksatori azota za naredni usev, a često su zasnovani i travnim vrstama u periodima kada je zemljište bez glavnih useva, kako bi se smanjila erozija. U novije vreme sve više se koriste i biljne vrste iz porodice kupusnjača kao što su uljana repica, slačica, uljana rotkva i druge. Kupusnjače su poznate po svom brzom rastu, velikoj produkciji biomase, a usvajaju i velike količine hranljivih materija. One mogu da obezbede više od 80 procenata pokrivenosti zemljišta kada su zasnovane kao ozimi pokrovni usevi. Time zaustavljaju eroziju i guše korove. Moćnim vretenastim korenom duboko prodiru u zemljište, rastresaju ga, povoljno utičući na njegove fizičke osobine. Kupusnjače usvajaju hraniva iz dubljih slojeva zemljišta pa ih zasnivanjem u pokrovnom usevu čine dostupnim za naredni usev. Takođe usled efekata stvaranja kisele reakcije zemljišta oko korena, pospešuju usvajanje fosfora, zbog čega su pogodnije za korišćenje kao zelenišno đubrivo. Ono što kupusnjače posebno izdvaja od drugih porodica, čije biljne vrste se inače koriste kao pokrovni usevi, je to da većina njih oslobađa hemijska jedinjenja glukozinolata, koja su toksična za zemljišne patogene, štetne nematode i neke korove.

SETVA OZIMIH KUPUSNJAČA

Setvu ozimih kupusnjača za zasnivanje pokrovnih useva treba obaviti što ranije. Prerana setva, međutim može nepovoljno da utiče na prezimljavanje, a s druge strane kašnjenje smanjuje efekat dejstva pokrovnog useva. Preporuka je da se setva obavi četiri nedelje pre ranih jesenjih mrazeva. Ako biljke pre prvih mrazeva, dostignu fazu rozete (šest do osam listo-

va), većinu kupusnjača dobro prezimljava. Uljana repica u toj fazi izdržava temperature i do -12°C . Ova biljna vrsta naročito je pogodna za zasnivanje u pokrovnim usevima jer usvoji čak 95 kilograma rezidualnog azota po hektaru, a vrlo brzo formira veliku količinu biomase i do 19 tona po hektaru, nakon 45 dana vegetacionog perioda. Setva kupusnjača u proleće daje slabije rezultate, a i nju treba obaviti ranije, pa se kao problem javljaju niske temperature zemljišta.

Kupusnjače se mogu sejati na strništima početkom leta za proizvodnju biomase i biokontrolu štetnih organizama i korova.

Slačica se često koristi kao biofumigant jer njena biomasa sadrži veliku koncentraciju glukozinolata čiji produkti u zemljištu smanjuju brojnost mikrosklerocija patogenih gljiva, štetnih nematoda i sprečavaju nicanje nekih korova.

Pored pogodnosti koje nam u pokrovnim usevima pružaju, kupusnjače mogu da dovedu do pojava bolesti, štetnih insekata i zakorovljavanja semenom u narednom usevu, pa treba obratiti pažnju na plodostmenu. Uljana repica u fazi cvetanja često oboljeva od bele truleži stabla, naročito kada su kišne godine, pa je ne bi trebalo gajiti kao pokrovni usev za seme, ako su naredni usevi osetljivi na tu bolest (pasulj, suncokret,...).

Gajene u združenim pokrovnim usevima, kupusnjače ispoljavaju veliku konkurentnost i mogu ugušiti druge vrste u usevu (ovas, raž, dateline). Odnos količina semena mora biti izbalansiran, tako da obezbedi nesmetan rast svih komponenti u združenom usevu. Zbog sitnog semena kupusnjača, združivanje sa krupnosemenim vrstama se vrši setvom u naizmenične redove (dva reda ovasa, jedan red krmne rotkve). Raž se može uspešno združivati sa stočnom rotkvom koja izmrzne tokom zime, ali potiskuje zimske korove. Potrebne količine semena za raž je 120 kg ha^{-1} , za stočnu rotkvu 15 kg .

Da bi se zemljište pripremlilo za setvu glavnog useva, pokrovni usevi kupusnjača se uništavaju u cvetanju valjkom za pokrovne useve, kada se obrada vrši u trake (no-till) ili se biljni ostaci zaoravaju. Biljni ostaci kupusnjača poboljšavaju strukturu i plodnost zemljišta jer imaju povoljniji C:N odnos od žita.

*dr Vladan Ugrenović
PSS Institut Tamiš Pančevo*

Hrvatska: Nedovoljno iskorišćen potencijal organske poljoprivrede

Hrvatska ima potencijala za razvoj organske poljoprivrede, ali se taj potencijal sporo realizuje uprkos tome što je zadnjih godina primetan trend porasta broja proizvođača i površina sa organskim poljoprivrednim proizvodima.

U Hrvatskoj su ukupne površine pod organskom proizvodnjom u 2013. iznosile 40.576 hektara, a tom se proizvodnjom bavi 1.609 proizvođača, navodi Darija Muslin iz Ministarstva poljoprivrede.

U strukturi ekološke poljoprivrede najveći deo površina odnosi se na oranice 19.131 hektara, zatim na pašnjake 14.274 hektara, voćnjake 3.223, aromatično i lekovito bilje 1.368 hektara.

Vrednost tržišta organskih proizvoda u Hrvatskoj za 2012. godinu iznosilo je 104

miliona evra, a značajan je udeo vina, od 15 odsto.

Vlasnik kompanije Eko Sever, Mario Sever, pionir organske poljoprivrede u Hrvatskoj, kaže da, uprkos problemima, pomaka u organskoj poljoprivredi ima.

On ističe je kako oni sve svoje proizvode prodaju putem vlastite maloprodajne mreže, višak izvoze u Italiju i Nemačku i to je pozitivna strana ulaska Hrvatske u EU. Kao probleme sa kojima se suočavaju navodi problem sa zemljištem, nelojalnom konkurencijom, zakonskom regulativom. Nedefinisanost zakonske regulative oko zaštite bilja veliki je problem organske poljoprivrede u Hrvatskoj, kao i nedostatak stručnog kadra.

U kontrolama smo uočili da proizvođači

nemaju podršku u savetodavcima i to je veliki problem, kazao je Marin Fucijaš iz Prve ekološke stanice koja se bavi nadzorom i kontrolom navodeći kako je u državi samo jedna žena savetodavac za organsku poljoprivredu, svi ostali su to samo na papiru. Proizvođači se nemaju kome obratiti i to je problem, nedostaje edukacija, dok su sankcije vrlo ažurne.

Ali, uprkos problemima sagovornici su se složili da organska poljoprivrede ima potencijala, velika šansa za proizvođače su sredstva iz evropskih fondova, ali i međusobno udruživanje u zadruge ili klastere jer udruženi proizvođači nude veće količine proizvoda, lakše pronalaze kupce na tržištu te postižu bolje uslove u plasmanu proizvoda kao i u nabavci inputa.

Priprema organski gajenih namirnica

Priprema organski gajenih namirnica naziv je treće knjige iz ciklusa o organskoj poljoprivredi kojom se "Centar za promociju i edukaciju" predstavio čitaocima na ovogodišnjem Beogradskom sajmu knjiga. Kako je organska poljoprivrede u našoj zemlji u usponu, podjednako je važno edukovati što veći broj poljoprivrednih proizvođača i upoznati ih sa ovim vidom proizvodnje ali i upoznavati potrošače sa organskim standardom u proizvodnji hrane i promovisati organske proizvode i njihov značaj u svakodnevnoj ishrani stanovništva.

Potrošači su, više nego ikada, zainteresovani, ne samo za kupovinu ovih proizvoda, već i za bliže upoznavanje sa proizvodnjom i proizvođačima. Trend povezivanja potrošača sa organskim proizvođačima odavno je prisutan, i to ne samo u našoj zemlji. Na organskim farmama potrošači mogu da se,

na licu mesta, upoznaju sa proizvodnjom povrća, voća, žitarica, mleka, mesa...

Zamišljena kao svojevrсни vodič, knjiga "Priprema organski gajenih namirnica" upoznaje potrošače sa značajem korišćenja organskih namirnica u ishrani i principima na kojima se bazira sertifikovana organska proizvodnja. Čitaoci se podsećaju na važna pravila čuvanja proizvedenih i kupljenih proizvoda, kvalitetnog i bezbednog rukovanja namirnicama i nutritivnim vrednostima povrća, mahunarki, žitarica, voća, začina itd. U poslednjem poglavlju nalazi se veliki broj recepata za pripremu nutritivno i funkcionalno zdravih obroka.

Autor knjige je Snežana Ognjenović, dugogodišnji promoter organske proizvodnje. Knjigu možete poručiti, uz popust, tokom prazničnih decembarskih i januar-skih dana, na www.organskabasta.org.

ICC ISTANBUL CONGRESS CENTER

Održan Svetski kongres IFOAM-a

”Gradimo organske mostove”

Svetski kongres Međunarodne federacije pokreta organske poljoprivrede (IFOAM) organizuje se svake treće godine u drugoj zemlji. Cilj kongresa i pratećih aktivnosti na kongresu (predkonferencije, generalne skupštine IFOAM-a, organska izložba) jeste podjela iskustava, inovacija, znanja o organskom svetu sa posebnim osvrtom na zemlju organizatora.

Ove godine vodeći događaj za razvoj organskog sveta - Svetski organski kongres pod nazivom ”Gradimo organske mostove” održan je od 13. do 15. oktobra u Istanbulu. Kongres se sastojao od tri plenarne i osam podsesija na kojima je predstavljeno više od 250 prezentacija koje su održali vodeći akteri organskog sektora prenoseći najnovije informacije. Skoro 1.000 učesnika (naučnika, tehničara, proizvođača, istraživača, trenera) posetilo je kongres. Turska predkonferencija koncen-

trirala se na nacionalni organski razvoj, a civilne organizacije su tom prilikom sastavile manifest koji je pročitan drugog dana na plenarnoj sednici Svetskog organskog kongresa.

Srbija je uz podršku TACSO P2P programa imala svoje predstavnike na kongresu, između ostalih 33 učesnika iz zapadnog Balkana i Turske.

Sadržaj kongresa je bio podeljen na Glavnu platformu koja je pokrivala centralne teme u organskom razvitku, Naučnu plat-

formu na kojoj su predstavljeni radovi o specifičnim temama iz organske poljoprivrede, dok su na Praktičnoj platformi predstavljene uspešne prakse. Radionice su takođe pružile mogućnost malim grupama da istraže različite teme kroz diskusiju i interaktivan pristup.

Svaka od platformi obrađivala je različite teme te je svaki učesnik u zavisnosti od interesovanja mogao da izabere sebi najinteresantnije radove i čuje iskustva iz prve ruke. Mnogi od govornika bili su proizvođači iz primarne proizvodnje sa praktičnim iskustvom i problemima kao i rešenjima istih. To je bila odlična prilika da se razmene mišljenja i prakse iz različitih delova sveta. Ono što je zaista prednost ovakvih okupljanja jesu različiti pristupi i inovacije u realizaciji praksi i prevazilaženju problema.

Tokom kongresa učesnici su imali mogućnost da prisustvuju na predavanjima na temu ”Organske vizije i trendovi” - predavatelji ove sesije su bili i Alan Sejvori iz Sejvori Instituta u Zimbabveu, Nadia El-Hejdz Šalaba iz FAO Italije i Metju Džon iz IFOAM Indije. Predavanja su pokušala da daju odgovore na pitanja Kako organski svet izgleda danas ukratko? Šta podrazumeva održivost? Šta je održiva i regenerativna poljoprivreda? Kako da je uporedimo sa drugim održivim poljoprivrednim inicijativama? Koja su glavna dostignuća i glavni uticaji na održivost planete i njene populacije? Koji su mega trendovi iskorišćeni, a koji nisu? Koji su nedostaci organske poljoprivrede i kako ih prevazići?

IFOAM

Osnovan 1972. godine, Ogranics International je međunarodna globalna akciona mreža i međunarodna krovna organizacija za organski pokret. U ovom trenutku, IFOAM predstavlja više od 750 organizacija članica u preko 100 zemalja. Među filijalama IFOAM-a su, na primer, udruženja organskih poljoprivrednika, organizacija iz organske prehrambene industrije i pravične trgovine, istraživačke institucije kao i sertifikatori. IFOAM zastupa zajedničke interese organskog pokreta zasnovanog na principima organske poljoprivrede (ekologija, zdravlje, pravičnost i zaštita). Svetsko usvajanje ekološki, društveno i ekonomski zdravih sistema, zasnovanih na principima organske poljoprivrede, jeste IFOAM-ov najviši cilj.

SIGURNOST HRANE

Na ovoj sesiji predstavnici su bili Andre Leu iz IFOAM-a, Australije i Tereza Markez iz Organske Doline, SAD. Teme diskusija su bile vezane za sledeća pitanja - Koje su prednosti i nedostaci organske poljoprivrede u pogledu obezbeđenja hrane? Može li organska poljoprivreda sama ishraniti svet? Ako da, kako? Eko-intenzifikacija u praksi: kako usmeravati produktivnost organske poljoprivrede? Gde se mora više energije uložiti da bi se prevazišle prepreke?

DRUŠTVENI I ČINIOCI ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE

Govornici u ovoj sesiji su bili Bendžamin Kol iz Elok farma, Gana i Sesilija Sandberg sa švedskog univerziteta poljoprivrednih nauka. Pitanja razmatrana na sesiji odnosila su se na glavne izazove u zaštiti životne sredine, šta će najbolje pomoći organskim poljoprivrednicima da se uspešnije prilagode na postojeće izazove u zaštiti životne sredine, kako se nositi sa socio-kulturološkim izazovima.

ORGANSKA POLJOPRIVREDA ZA RAZVOJ

Govornici u ovoj sesiji su bili Sinan Bilgin iz Dogan Organika, Turska i Mohamed Al-Oun iz Centra za istraživanje i razvoj Jordana.

Ova sesija je pokušala odgovoriti na sledeća pitanja - Kako napraviti poljoprivredne sisteme da značajno unaprede prihode i život? Treba li se fokusirati samo na premije, samoodrživost ili usluge ekosistema? Koje strukture u cilju organizacije aktera treba prioritizovati? Kako najbolje možemo obnoviti, primeniti i preneti tradicionalno znanje? Koje su važne lekcije koje se mogu naučiti iz dosadašnjih projekata iz organske poljoprivrede? Koji su najčešće zamke i kako ih možemo izbeći? Kako

možemo bolje iskoristiti potencijale organske poljoprivrede za razvoj?

NEKI OD ZAKLJUČAKA PREDAVANJA

”Održivost nije samo vezana za poljoprivredu, održiv svet uključuje poljoprivredu ali i kulturu i ekonomiju - da li smo spremni da promenimo stil življenja?”

”Organska poljoprivreda nije uspešla da zaživi kao važan činilac u obezbeđenju hrane u svetu - kako se to može promeniti?”

”Način na koji se vodi organska proizvodnja se mora promeniti, ciljevi se moraju pomeriti ka lokalnom nivou“.

”Skoro 90 procenata globalnog organskog marketa je na severu, dok se 90 procenata proizvođača nalazi na globalnom jugu”.

COPA-COGECA: Predlog o organskoj proizvodnji pretnja za vitalnost sektora

Na velikoj diskusiji koju je organizovao Evropski Parlament, COPA (Evropsko udruženje poljoprivrednika) - COGECA (Savez poljoprivrednih zadruga) upozorili su da predlog Evropske Komisije o organskoj proizvodnji i obeležavanju pretnja za vitalnost sektora.

Predsednik COPA-COGECA organske radne grupe Edvard Ruso istakao je da je organski sektor Evropske unije jedan od najbrže rastućih poljoprivrednih sektora koji obezbeđuje posao za 225.000 poljoprivrednika. ”U poslednje vreme zabeleženo je veliko povećanje potrošnje organskih proizvoda, ali je sa druge strane došlo do smanjenja konverzije u organsku proizvodnju“, napomenuo je Ruso.

Prema njegovim rečima, da bi odgovorili na potražnju i podržali rast organskog tržišta, neophodno je da se održe mešovita gazdinstva u sektoru ili će njihova zabrana odvratiti poljoprivrednike od prelaska na organsku proizvodnju ili održavanja ovog specifičnog proizvodnog metoda.

”Tražimo da se zadrži pravo korišćenja konvencionalnog semena i reproduktivnog materijala ili će se njihovom zabranom od 31. decembra 2021. limitirati sortiment za proizvođače što će učiniti biljnu proizvodnju nemogućom zahvaljujući nedostatku inputa u nekim sektorima i limitirati biološku raznovrsnost. Paralelno sa ovim, zabrana korišćenja konvencionalnih životinja za uzgoj u organskoj proizvodnji će dovesti do dramatičnog pada u nabavci genetičkog materijala dostupnog organskim gazdinstvima i time do narušavanja principa genetičke raznovrsnosti”, upozorio je Ruso. ”Mi takođe verujemo da treba da se nastavi jedna redov-

na godišnja kontrola jer to pomaže u održavanju redovne veze između kontrolnih organizacija i proizvođača, uzimajući u obzir brze promene u regulativama i složenost zakonodavnog okvira“. ”Mi odbijamo predlog da se odmah uvede EU deklasanje. Ipak mislimo da promene uvedene od strane Komisije povodom trgovine između zemalja koje nisu članice EU idu u pravom smeru u pogledu osiguravanja pravednije konkurencije između EU proizvoda i uvoznih na kojima se takođe može nalaziti isti EU logo, a pri tome zadržati poverenje potrošača, dodao je Ruso“. COPA-COGECA zahtevi naišli su na odobravanje mnogih članova Evropskog Parlamenta koji su na diskusiji izrazili zabrinutost zbog predloga i pozvali na reviziju. Predlog Evropske Komisije o organskoj proizvodnji naišao je na ozbiljne kritike drugih ključnih učesnika u organskoj proizvodnji u EU.

Povećati površine pod organskom proizvodnjom

Subotica bi trebalo da do kraja godine do-
bije Akcioni plan razvoja organske poljo-
privrede za period do 2020. godine, a oni
poljoprivrednici koji budu želeli da pre-
đu sa klasične na ovakav vid proizvodnje
moći će, prema ovom planu, da računaju
na podršku.

U Subotici je 4. decembra održana druga
javna rasprava posvećena ovom planu, koji
su zajednički izradili pionir organske poljo-
privrede u Srbiji – “Udruženje Terras”
i Nacionalno udruženje “Serbia organica”,
uz podršku inostranih donatora i lokalne
samouprave.

Kako je novinarima izjavila menadžerka
“Terras”-a Snježana Mitrović, ovaj do-
kument je izrađen iz više razloga, među
kojima je dominantan taj da je u posled-
njih nekoliko godina porasla potražnja za
organskim proizvodima sa ovog područja,
zbog čega su pojedini ovdašnji proizvođači
ove godine unapred rasprodali svoju pro-
izvodnju.

Ona je dodala da je jedan od konkretnih
ciljeva ovog dokumenta povećanje organ-
skih površina, kojih je sada oko 150 hekta-
ra, za četvrtinu već u prvoj godini primene.
Da bi se to ostvarilo, prema njenim rečima,

akcioni plan predviđa i niz različitih mera
podrške poljoprivrednicima koji bi prešli
na ovakav vid proizvodnje – informacije,
edukacije, savetodavstvo, povezivanje na
tržištu, ali i finansijska podrška.

“Mi se nadamo i lobiraćemo da do kraja

godine, na poslednjem skupštinskom za-
sedanju, ovaj dokument bude i usvojen”,
rekla je Mitrović.

Član Gradskog veća Subotice zadužen za
privredu Nebojša Daraboš rekao je da će
se zalagati za to da u budžetu za narednu
godinu budu predviđena sredstva za reali-
zaciju plana, i dodao da će zainteresovani
poljoprivrednici moći da računaju i na in-
stitucionalnu pomoć.

Organsku hranu proizvodiće 3.000 ljudi

“Grad Beograd ima oko 3.600 hektara zemljišta koje će opredeliti
za organsku proizvodnju. Od toga oko 800 ha odmah može da se
koristi jer nije obrađivano duže od tri godine”, rekao je Dragoljub
Petronijević, član gradskog Veća Grada Beograda i dodao da će na
oko 2.500 hektara zemljišta odmah početi proizvodnja.

Kompanija Jovanjica počela je projekat zasnivanja organske proi-
zvodnje na 7.000 do 10.000 hektara u Srbiji. “Pripremljen je kom-
pletan plan. Imamo mogućnosti da sa organskim proizvodima
snabdevamo 2.000 radnji u Nemačkoj, Austriji i Švajcarskoj i već
su potpisani sporazumi o namerama”, rekao je suvlasnik kompani-
je Predrag Kolvija. On je dodao da će deo zemljišta za organsku
proizvodnju biti obezbeđen kroz saradnju sa Gradom Beogradom i
Srpskom pravoslavnom crkvom.

“Plan je da do kraja 2015. bude 3.000 farmera koji proizvode organ-
sku hranu. Ja sam obezbedio kupce, finansiranje od strane kupaca i
njihove garancije”, rekao je Kolvija.

“Proizvodićemo bukvalno sve, voće, povrće, druge useve. Moja želja
je da Srbija bude poznata kao organska zemlja, a ne zemlja filijala.
Vrednost izvoza biće nekoliko desetina miliona evra”, rekao je on.

Kolvija, koji je odrastao u Nemačkoj, vratio se u Srbiju da bi zapo-
čeo organsku proizvodnju hrane. Na početku je imao jedan hektar
pod plastenicima i dva hektara useva na otvorenom. Za par godina
uspeo je da postane glavni snabdevač organskom hranom za trgo-
vinske lance Delez i Metro u Srbiji, a saraduje i sa 186 organskih
farmera u Staroj Pazovi.

Kolvija kaže da želi da Srbija postane zemlja poznata po organskoj
proizvodnji.

O nama

Nacionalna Asocijacija Serbia Organica je krovna organizacija koja udružuje celokupan sektor organske poljoprivrede na teritoriji Republike Srbije.

Serbia Organica je nevladina, nezavisna i neprofitna organizacija.

Serbia Organica je član međunarodnih organizacija IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements) i AVALON (Fondacija za unapređenje održivog ruralnog razvoja Centralne i Istočne Evrope).

Serbia Organica je strateški partner državnim i inostranim institucijama u cilju usklađivanja i koordinacije razvoja organske poljoprivrede u Srbiji.

Organska proizvodnja – Naše aktivnosti

Asocijacija svojim aktivnostima doprinosi realizaciji Nacionalnog Akcionog Plana za razvoj organske proizvodnje u Srbiji.

Asocijacija učestvuje u kreiranju zakonske regulative i pravilnika o organskoj proizvodnji.

Asocijacija edukuje proizvođače, prerađivače kao i potrošače o organskoj proizvodnji i organskim proizvodima.

Asocijacija se zalaže za dobijanje olakšica za članove Asocijacije pri nabavci semenskog i sadnog materijala kao i sredstava za ishranu i zaštitu bilja dozvoljenih u organskoj proizvodnji.

Asocijacija organizuje učešće naših članova na sajmovima i izložbama u zemlji i inostranstvu (BIOFACH 2010., 2011. i 2012. u Nirnbergu).

Asocijacija organizuje studijske posete članovima Udruženja.

Organska proizvodnja Posao budućnosti

Jedan od glavnih ciljeva Asocijacije je pružanje neophodne, stručne, pomoći proizvođačima zainteresovanim za organsku proizvodnju.

Ukoliko želite da unapredite svoje znanje i posao pridružite nam se i postanite

ČLAN

Nacionalne Asocijacije

Kao članu Asocijacije na raspolaganju su vam:

- Informacije o organskom sektoru,
- Baza podataka „Ko je ko – Baza organske poljoprivrede Srbije“,
- Informacije o organskoj proizvodnji,
- Informacije o sredstvima za proizvodnju,
- Informacije o sertifikaciji i popustima prilikom sertifikacije,
- Informacije o podsticajnim sredstvima za organsku proizvodnju,
- Informacije o tržištu organskih proizvoda,
- Povoljnija nabavka semena i sadnog materijala,
- Informacije o kreditima,
- Pomoć pri sklapanju ugovora za plasman proizvoda,
- Promocija kroz Bilten Asocijacije „Organske novosti“,
- Promocija putem sajta Asocijacije,
- Popust pri kupovini literature,
- Popust na kotizaciju za seminare i predavanja,
- Popust na studijska putovanja i ekskurzije,
- Popusti za učestvovanje na sajmovima.

Serbia Organica

Molerova 29a, 11000 Beograd

Kancelarija:

„Domaći dućan“

Pijaca Zeleni venac, lokal br.6

Tel/fax +381 11 3283 085

+381 65 855 68 68

e-mail: office@serbiaorganica.org

www.serbiaorganica.org

